

Workshop OTTA – systémy sídelní zeleně a územní plánování

Pracovní skupina	Středisko	Jednání číslo
Krajinářská architektura	026	1

Místo	Praha
Termín	15. 5. 2014
Od – do	10.00 – 13.30 h
Přítomní	dle prezenční listiny

Záznam z workshopu OTTA na téma „Systém sídelní zeleně v územním plánu“, který společně připravily PS Krajinářská architektura a PS Územní plánování, urbanismus a krajina.

Průběh workshopu

A. Zahájení

Jana Kohlová

Seznámila přítomné s cílem OTTA a jeho přípravou, na které se s ní podíleli zejména Radmila Fingerová a Vladimír Mackovič. Důvody a cíle připraveného workshopu OTTA souvisí zejména s následujícími skutečnostmi:

- Stavební zákon z roku 2006 uvádí systém sídelní zeleně jako součást urbanistické koncepce navržené v územním plánu.
- Tématy k diskusi jsou zejména možnosti územního plánu specifikovat a vyjádřit systém sídelní zeleně ve správním území řešeného města či obce.

V rámci přípravy OTTA proběhlo anketní šetření mezi vyzvanými odborníky. Anketa byla také přístupná pro širokou veřejnost také na webu ČKA. Anketa byla vyhodnocena a použita jako rámcový podklad pro diskusi OTTA.

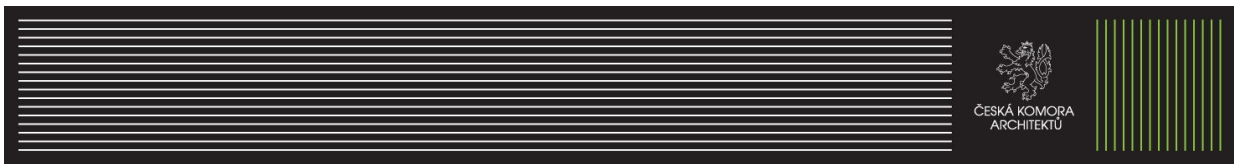
Vstupní informace o systémech zeleně v sídlech přednesli docenti Pavel Šimek a Petr Kučera.

B. Pilotní informace

Pavel Šimek

V příspěvku komentoval grafické ukázky zaměřené na základní pojmy a souvislosti systémů sídelní zeleně.

- a) Systém zeleně je tvořen jednotlivými plochami a jejich vazbami.
- b) Základní plocha zeleně (nebo objekt zeleně) – je prostor, který je ohraničen nějakou funkcí.

- c) Plocha zeleně může být v hlavní funkci tj. funkce je „býti zelení“.
- d) Nebo je zeleň v doprovodné funkci – kdy zeleň doprovází hlavní funkci plochy.
- e) Intenzita údržby může vyjadřovat význam plochy v systému zeleně.

Petr Kučera

V příspěvku vycházel z dlouhodobých zkušeností s navrhováním systémů zeleně v sídlech a komentoval své postřehy k anketě provedené v rámci OTTA.

- a) Paragraf 134 SZ – minimální obsah urbanistické koncepce. Nutno si uvědomit kdy mluvíme o urbanistické koncepci jako záměru a kdy mluvíme o její aplikaci do územního plánu.
- b) Evropská unie – greenery, brown and blue structure. Prostupnost chápeme jako základní parametr systému zeleně.
- c) Zdroj biologického bohatství proniká z krajiny do města. Není tomu naopak. Záleží na tom – jak proniká, jakou intenzitou a jakou formou.
- d) Klíčová je geomorfologie místa - o co lze opřít urbanistickou koncepci, ale i systém zeleně. Toto nás všechny spojuje (architektky, urbanisty, krajinářské architektky).
- e) Musí být systém sídelní zeleně kontinuální (prostorově souvislý) nebo může být pojat jako systém „nášlapných kamenů“?
- f) Systém zeleně má jediného nepřítele a to je trh s nemovitostmi.
- g) Dle zahraničních zkušeností v Brně zkoušeli aplikovat parametry pro výpočet „potřebné“ zeleně. Údaje aplikoval na město Brno s cílem podnítit („vyprovokovat“) diskusi o potřebě a možnostech uplatňovat ukazatele v praxi. Výchozí premisa - dle zahraničních ukazatelů má každý obyvatel nárok na 30 m² plochy zeleně v 700 metrové docházkové vzdálenosti. Minimální velikost plochy zeleně by měla být 2,7ha.
- h) Tyto parametry ověřovali na správním území města Brna. Pro město s cca 100 000 obyvateli by z plochy 1 350 000 ha bylo potřeba cca 500 ploch zeleně. V Brně je jen 180 ha.

C. Diskuse

Radmila Fingerová

Seznámila přítomné s výsledky ankety, na základě kterých si připravila k diskusi okruh základních problémů.

1. Jaké procesy byste doporučili v rámci územního plánování?

Petr Kučera

Chystají se společné metodické postupy MMR, MŽP – v rámci krajiny, ale i v rámci pořizování územního plánu. Často se však tyto nástroje nevyužívají. Pokud by se náležitě využívaly a byly vyžadovány, proces by se více zkvalitnil.

Pavel Šimek

Generel zeleně (GZ) se stal v dnešní formulaci územní studií (kterou lze evidovat a tím se stává jedním z podkladů pro stavební úřad a projektanta územního plánu), která může být podkladem pro zpracování územního plánu.

Petr Kučera

Dává k úvaze, zda by nebylo účelné promítnout systém sídelní zeleně do ÚAP stejně jako ÚSES.

Matouš Jebavý

- V první fázi je potřebné definovat vztah systému sídelní zeleně a systému veřejných prostranství (definovat překrývání množin významů obou pojmů) – definovat co vlastně přesně systém sídelní zeleně řeší.
- Neřešit systém zeleně sídla odděleně od systému zeleně navazující krajiny.
- Specifikovat základní přístup k řešení systému sídelní zeleně v různých velikostních kategoriích sídel (základní třídění popisují v nově vydaných skriptech katedry zahradní a krajinné architektury ČZU v Praze)

2. Chceme doporučit aby, v rámci výběrových řízení na zpracovatele územního plánu formou ekonomické výhodnosti byla jedním z kvalifikačních kritérií skutečnost, zda je či není zajištěna účast krajinářského architekta ve zpracovatelském týmu ÚP?

Vladimír Mackovič

Při zadávání územních plánů by mohlo být pro hodnocení odborného potenciálu uchazeče používáno jako jedno z kritérií účast profese KA při vyhotovení územního plánu. Dosud se jako kritéria používají například doba záruky, nebo délka zpracování ÚPN. Na základě obdobných kritérií však nelze odborný potenciál uchazeče na zhotovení územního plánu posoudit. Námitka z pléna:

Darek Lacina

Odbornost KA splňuje také velká autorizace A0, což by nemuselo představovat záruku kvality odbornosti krajinářské architektury.

Pavel Šimek

Toto není cesta, jak zvýšit kvalitu projekce přes technické a kvalifikační předpoklady. Cesta by byla v podrobném zadání obsahu územního plánu včetně SSZ.

Karin Grohmann

ČKA by měla podporovat soutěže na zpracovatele ÚP

3. Územně analytické podklady jako nástroj s nevyužitým potenciálem

Vladimír Mackovič

ÚAP jsou v odborné veřejnosti převážně nepopulární. Přitom ale mají značný potenciál pro zajištění aktuálních a kvalitních podkladů. Bohužel ÚAP bývají často

nekvalitní. Převažují formální přístupy k jejich aktualizaci. U předepsaných analýz mnohdy chybí účast většího spektra odborníků na jednotlivé tematické oblasti, kterých se má analýza týkat. Nevyužitý potenciál ÚAP se skrývá například v těchto záležitostech:

- Na základě skutečnosti, že se pro území ORP a krajů ÚAP každé 2 roky aktualizují, by bylo možné sledovat trend vývoje indikátorů, vhodně zvolených pro potřeby územního plánování. Mezi nimi by mohly být indikátory zaměřené na zeleň.
- V rámci ÚAP se provádí rozbor udržitelného rozvoje území, mimo jiné na základě analýzy přírodního a sociálního pilíře. Na tyto dva pilíře má zeleň, konkrétně i systém sídelní zeleně, přímé vazby a závislosti.
- V ÚAP se stanovují úkoly, které se mají promítnout do zadání relevantních územních plánů. Z kvalitních analýz by mohly například vyplynout deficity veřejné zeleně a formulací úkolu promítnout do zadání příslušného územního plánu požadavek na řešení zjištěného deficitu.

4. Spektrum sledovaných údajů.

Diskutováno bylo, zda je potřeba zařadit mezi sledované jevy další údaje s vazbou na zeleň. Spektrum sledovaných údajů lze již nyní doplňovat, pokud je odpovídajícím způsobem odůvodněna jejich potřeba pro územní plánování. Jako příklad na doplnění byly v diskusi uvedeny plochy veřejné zeleně. Z pléna mimo jiné dále zaznělo, že bychom museli specifikovat parametry sledované zeleně a též její sociálně ekonomický a kulturní rozměr, protože se často vytrácí celostní přístup.

5. Aktualizace „Zásad územního rozvoje“

Petr Kučera

V současné době probíhá aktualizace ZUR. Bylo by dobré, kdyby ČKA dala podnět, aby se do ZUR dostal pokyn, že obce nad určitý počet obyvatel mají povinnost zpracovat územní studii – generel zeleně.

Vladimír Mackovič

Oponoval námitkou, že kraje nemohou nařizovat obcím, pokud jim na to nepřispívají. Dle příslušné vyhlášky musí mít ÚP navržen systém sídelní zeleně. Záleží tedy především na pořizovateli a obce (města), zda zadají vypracování územní studie zeleně („generelu zeleně“).

6. Je potřeba se zabývat zelení v ÚAP nebo v územní studii?

Martin Fejfar

V obojím. Podstatné je zdůvodnění požadavků týkajících se řešení zeleně a jejich následné zapracování do územního plánu.

7. Jsou potřeba ukazatele zeleně?

Vladimír Mackovič

Potřebné by bylo stanovit rozpětí odpovídajícího rozsahu ploch veřejné zeleně na obyvatele. Přitom zohlednit i velmi důležité hledisko dostupnosti. Bylo by vhodné analyzovat již na úrovni UAP, v rámci rozboru udržitelného rozvoje. Tím by se vytvořil vhodný podklad pro formulaci zadání územních plánů z hlediska požadavků na řešení systému sídelní zeleně.

Tomáš Veith

Pokud bych měl téma ukazatele nějak zformulovat, tak bych volil něco ve smyslu, že "existují určité snahy kvantifikovat parametry systému zeleně vycházející z množství zeleně na obyvatele. Tyto hypotézy o množství zeleně na obyvatele jsou značně zjednodušující až naivní. Mohou fungovat jako určitý indikátor, otázkou je čeho."

Marie Jelínková

Poznámku k nadhozené myšlence „parametrů“. Materiály, které jsme na toto téma zpracovali v Průhonících, vycházeli nejenom z již dříve zpracovaných prací (m.j. Mikušovic, ing. Semerád, Terplan a další), ale konfrontovali jsme je s např. parametry uplatňovanými v Německu. V rámci řešení jsme provedli i sociologický průzkum, který jsme promítli do výsledného řešení úkolu.

8. Chybí zapojení veřejnosti.

Připomínka „neznámé“

Zajímavé by bylo nachystat metodické postupy řešení veřejné zeleně i pro místní iniciativy.

9. Celostní pojetí systému zeleně.

Darek Lacina

Měl by být řešen systém zeleně v celém správním území obce a nesoustřeďovat se jen na sídelní zeleň.

10. Používaná terminologie

Z ankety a diskuze vyplynula nejednotnost v názoru na používání odborných termínů, které souvisejí se zelení. Přítomní se v závěru k tomuto bodu shodli, že termín zeleň není ideální, ale lepší nemáme. Na termínech sídelní zeleň a krajinná zeleň existuje většinová shoda.

Martin Stránský

Ve vztahu k EUOK nelze vnímat zeleň a krajinu odděleně. Tři roky pracoval s týmem na grantu, v kterém byla zpracována terminologie pro krajinu. Je možno ji využít pro tyto účely.

Marie Jelínková

Jsem toho názoru, že svoji neschopností (myslím nás všechny, kteří pracujeme na různých úsecích v oboru) s konečnou platností mluvit stejnou řečí, a je jedno jestli mluvíme o zeleni či o plochách s vegetací, která je naštěstí zelená (snad jsme natolik inteligentní, že víme význam těchto slov) nahráváme těm, kteří z naší neschopnosti těží. Zeleň je prostě vegetační prvek na ploše, pozemku, stavby. Jinou je otázka funkce zeleně, na kterou jsme se snažili odpovědět již v sedmdesátých letech ve VŠÚOZ Průhonice. V daném okamžiku považuji za daleko důležitější tři dále uvedené skutečnosti:

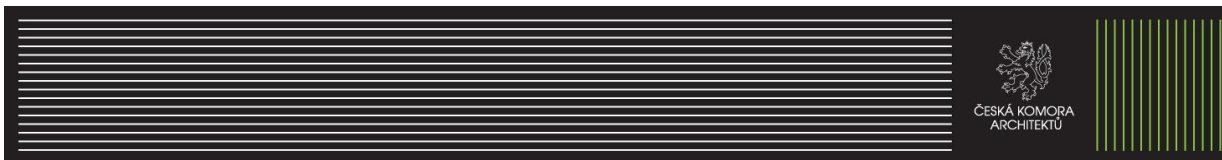
- 1) podle citovaného zákona je systém zeleně **nezávaznou** součástí urbanistické koncepce ÚP. Pokud se nepodaří, aby problematika zeleně v sídlech se dostala do závazné části, pak jsou naše snahy o záchranu zeleně v sídlech marné.
- 2) o nutnosti veřejné prostupnosti systémem snad není třeba diskutovat a vzájemně se přesvědčovat. Tuto potřebu musí vyžadovat především urbanisté.
- 3) domnívám se, že úsilí těch, kteří zastupují obor v ČKA, by mělo směřovat k zákonnému požadavku na účast krajináře ve zpracovatelském týmu, od samého začátku prací, na ÚP a tedy i na ZUR, ÚAP. Pak bych viděla posun naší věci správným směrem.

D. Témata, která se nestihla prodiskutovat

Radmila Fingerová

Při ukončení diskuse shrnula problémy související s tématem sídelní zeleň, jež vyplynuly z ankety, ale z časových důvodů se je nepodařilo podrobněji prodiskutovat. Mezi ně patří:

- Chybějící etika zpracovatele i pořizovatele územního plánu ÚP
- Chybějící úcta k právu
- „Hra“ na demokratický proces pořizování ÚPD. Přitom textová i grafická bývá nesrozumitelná pro obyvatele sídla (EÚOK – krajina vnímaná lidmi, kteří v ní žijí..)
- V zadání ÚP se často přehlíží rozdíly plynoucí z velikosti sídla
- Nadřazené dokumentace často předurčují detailní zpracování nižších stupňů dokumentace
- Nevyužívání stávající legislativy – neochota k pořizování regulačních plánů a územních studií zaměřených na zeleň
- Neexistence pojmu zeleň ve vyhlášce o obecných požadavcích na využití území
- Chybí definování různého stupně ochrany a intenzity údržby veřejné zeleně
- Nutnost zajistit systémový charakter tj. vazeb mezi jednotlivými plochami zeleně
- Změny ÚP a pravidelná aktualizace ÚP za čtyři roky mohou být ve střetu s potřebou zajistit stabilizované podmínky pro dlouhodobý vývoj zeleně
- Problémy zeleně na veřejných prostranstvích

E. Závěrečná doporučení

Radmila Fingerová

V závěru formulovala závěrečná doporučení, která vyplynula z proběhlé diskuse.

ad) Terminologie

PSKA bude pokračovat v postupné práci nejen na obsahu KA, ale i na další odborné terminologii – pomoc přislíbil Doc. Pavel Šimek a Ing. arch. Martin Stránský.

ad) Osvěta

Pokračovat v osvětě mezi obce a pořizovateli územních plánů na témata související se zelení. Jedno z aktuálních témat se týká zajištění vstupních podkladů, které jsou potřebné pro kvalitní řešení zeleně v územním plánu. Jedná se o pořízení potřebných podkladů pro odpovídající formulaci návrhu zadání ÚP. Je potřeba využít potenciál, který nabízí pravidelná aktualizace ÚAP. Druhou nevyužívanou možností představují územní studie (zaměřené na zeleň v řešeném území), jež lze pořídit v rámci doplňujících průzkumů a rozborů.

ad) Výběrová řízení na projektanta územního plánu

Prosazovat výběr projektanta územního plánu na základě urbanistické soutěže, případně ekonomické výhodnosti. Hledat kritéria, na jejichž základě by bylo možné posuzovat odborný potenciál projektanta pro řešení zeleně v územním plánu.

ad) Metodická doporučení

Působit na MMR ČR, aby pořídila metodické doporučení, které by se týkalo naplňování obsahu pojmu „systém sídelní zeleně“ v návrhu územního plánu.

Poznámka k uvedenému záznamu

V záznamu z proběhlého OTTA rekapituloval Vladimír Mackovič hlavní témata a příspěvky do diskuse na základě autentických poznámek Jany Kohlové, které pořídila při diskusi a z došlých připomínek k pracovnímu záznamu OTTA.

K tomuto záznamu je přiloženo shrnutí podnětů, které vyplynuly z anketního šetření, jež proběhlo v rámci přípravy OTTA a prezenční listina.

V Praze 25. června 2014

Vladimír Mackovič